

## Mutlak Zamansızlık

Çok yönlü üretimleri ile kavramsal bir derinlik sunan Hayal İncedoğan, Anna Laudel Gallery'deki “Zamanın Gölgesinde” sergisi ile zaman, mekan ve hafıza algısının paralel olan yönlerini çarpıcı bir biçimde ortaya koyuyor.

Bilimsel olarak insan tarafından kurgulanan zaman, evrenin değişmez ve mutlak varlığı içinde algılanırken, evrensel bir döngü içinde zamanın anlaşılma kurgusu kişiden kişiye ve algıya göre değişkenlik gösterir. Hayal İncedoğan katmanlı pratiği ile karşımıza çıkarttığı zaman sorgusunu çeşitli formlar ile ele alıp irdeler ve kavramı sorduğu sorular kadar tamamen bireyselleşen yanıtlarıyla sunar. Zaman var mıdır? Eğer varsa öznelleşir mi / öznelleşebilir mi ya da evrensel ve toplumsal bir zaman algısından söz etmek mümkün müdür?

Zaman ve zamansızlık karşısında kişinin bireysel varoluşu, yaşamsal denklemler ve değişken hayat algısı içinde çeşitli varyasyonlar ile öznelleşir. Sözü edilen zaman denklemi içinde zamanın göreceli oluşu ve kişideki etkisi üstüne düşündüğümüzde, zamanı çeşitli anılarla dolu bir iz olarak düşünmek mümkündür. Geçen her hatıra zamanın sayfalarında kendine olağan bir yer edinir. İnsanın algısı ve belleğindeki hatıraları anımsama konusu düşünüldüğünde ise belleğe ulaşmak ancak zamanın belirleyici varlığı ile mümkün kılınır.

Hayal İncedoğan'ın “Zamanın Gölgesinde” adlı sergisi oldukça katmanlı bir yaklaşım ile çok boyutlu ve algısal bir matematik oyunu gibi kurgulanmıştır. Biçim açısından sanatçı, videodan, fotoğrafa, yerleştirmelerden neona kadar birbirinden farklı disiplinlerde ve medyumlarda ürettiği eserleri “Zamanın Gölgesinde” izlenir. Sergide çeşitli tekniklerde izlenen eserler, zamanın döngüsü ve hatıra kavramlarına ışık tutacak bir yaklaşım ile oluşturulmuş ve sanatçının zihninden bir iz düşünüm olarak sunulmuştur. İncedoğan; salt bir zaman göstergesi üzerinde durmazken, öznel zaman yaklaşımı üstünden nesnelleşen çok kimlikli bir zaman kapısının yolunu izleyiciye sunar. Zamanı, şekillendiren bireysel ve görünmez bir imge olarak sunan sanatçı, izleyici için belirleyici işaretler ile zaman ve hatıra temalarını sınırsız bir deneysellik içinde ortaya koyar. Zamanın tinsel ve varoluşsal metaforu içinde kişi kendi gerçekliğini hatıralar üzerinden kurgular. Sanatçının pratiğinde karşımıza çıkan imgeler edebiyat, sanat ve hayat arasında da güçlü köprüler kurar, çeşitli bağlar yaratır.

“Zamanın Gölgesinde” sergisinde izleyiciye, sanatçının üretimlerine ışık tutacak en belirleyici göstergelerden birisi ise: “*Size bir hikaye anlatacağım bu akşam. Bu hikaye size her şeyi aynı zamanda hiçbir şeyi hatırlatmı...*” cümlesi. Goethe'den bir referans olan bu cümle, serginin birincil amacını çarpıcı bir gerçeklik olarak sunmaktadır. Mekanın girişinde gümüş rengi harfler ile oluşturulmuş olan cümle, izleyiciye kurgusal bir rotasyon yaratır. İncedoğan, kişisel referansları üzerinden hazırladığı sergide, Roland Barthes'ın “Yazarın Ölümü” makalesinde de söz ettiği gibi izleyiciyi ana merkezine alan bir yaklaşım güderek bireysellikten toplumsallığa uzanan bir yol çizer. Her deneyim kişinin kendinde bulunduğu izler ile birleşerek süblimleşen bir anıya dönüşür. İncedoğan'ın kavramsal çoğulculuk

ile yaratmak istediği salt gaye tam da burada yatar. İzleyici serginin bütününde karşılaştığı tüm yapıtlar ile kendi öyküsünden yeni bir kurguyu, anıları ile birleştirerek zaman kavramı içinde yerleştirir. Zaman ve hatıra kavramı üzerine kurgulanan her bir eser, kişinin bilincini ve kasıtlı varlığını sorgulama amacı da gütmektedir. İzleyici yapıtla göz göze geldiği anda, içten bir dürtü ile onu anlamlandırma ve zihnin yoğun kıvrımları ve katmanları arasındaki anılarla onu birleştirmeyi bilinç ötesindeki bir eylem olarak gerçekleştirir.

Sergi bütüncül yaklaşımını zaman olarak kurgularken, kurguyu formalist açıdan çeşitli disiplinlerdeki eserler üzerinden aktarır. Kavramsal içerikte ise botanik bir yaklaşım yapıtların temelini oluşturur. Sergide gösterilen İncedoğan'ın uzun zamandır üzerine çalıştığı ve sergiyle aynı adı taşıyan 'Zamanın Gölgesinde' isimli video ise çok boyutlu ve illüzyonistik bir algı oyunu ile zamanı bükerek, zamansız bir duyum ve sezgisel bir deneyim oluşturur. Videoda temelde izlenen bir bitki olan 'Echeveria' isimli özel bir sukulent türü, doğanın bir izdüşümü olarak karşımıza çıkar. Video içinde izlenen sukulent giderek soyutlanarak izleyicinin algısını ters yüz eder. Hem videonun kendi içindeki hipnotize geçişkenliği, hem de yaprak formları arasındaki illüzyonistik soyutlama imgesi, özel bir ses ile de bütünleşerek izleyiciyi videoya görünmez bir çekim gücü ile çeker. İncelikle hazırlanmış ve zorlu detayları barındıran video, katmanlı bir kurgu olarak imaj ve ses birlikteliği konusunda izleyiciye sezgisel bir oyun metaforu sunar. Zihnin odacıklarına hipnotik bir yolla girip, tüm hatıraları bilinçsizce kontrolüne alıp, izleyiciyi alternatif bir algı boşluğuna sürükler. Görüntünün soyut, geometrik yapısı içinde metamatiksel gücü yadsınmaz. Doğu'nun kült geleneklerinden ve niş motiflerinden izler taşıyan video, güncel bir deneyselliği ses ile birleştirerek dinamik bir balans yaratır. Videoda yer alan ses, besteci Engin Bayrak tarafından paralel var oluş temalarına referanslar verebilecek bir yaklaşım ile özel olarak üretilmiştir. İzleyicinin görsel ve işitsel tüm duyularına hitap eden, var oluş ve zaman duyusunun sınırlarını yok etmeyi ortaya çıkaran video, ayrıca single bir albüm olarak iTunes'tan dinlenebilecek bir besteye dönüşmüştür.

Hayal İncedoğan'ın var oluş ve zaman arasında kurduğu çarpıcı ilişki çeşitli pratiklerdeki eserleri üzerinden izlenmeye devam eder. Çok bakışlı bir açı düşünülerek hazırlanan çift renkli-bronz ve beyaz-ayna eserleri doğa ve geometri arasındaki bağların sentezi olarak yorumlanabilir. Ayna, kişinin kendisini izlediği, bir iç görü olarak kendisine hem fiziksel, hem de zihinsel olarak dokunabildiği bir yansıma olarak nesnel yoruma dayanır. "Gölgenin Atlası / Dünya Atlası" olarak adlandırılan aynalara her bakan kişi kendine ait bir parçayı aynada izlemeye koyulur. "Adagio" adı verilen bir diğer eser ise diptik bir ayna olarak keskin bir bıçakla ayrılmış gibi duran ve üstünde -silik- bir ormanın buğulu görüntüsünün izlendiği bir imgedir. İncedoğan'ın zaman sorgusunu doğa ve tabiat üzerinden bir yanılsama olarak sunduğu ayna serileri varoluşun yegane çıkış noktasına küçük bir emare olarak referans verir. Muğlak bir orman silueti üzerine bakan izleyici, kendisine ait bulanık yansıma ve keskin orman imajı karşısında tuhaf bir dualite ile bir illüzyona kapılır. Sanatçının bir diğer ayna eseri ise tek parçadan oluşan "Adagietto" isimli yapıttır. Genelden özele, bütünden parçaya giden bir yaklaşımı sunan bu eserde ise

ağaç yapraklarından oluşan bir orman silüeti izlenir. Doğanın sakin ve yalın yapısı içindeki nefes kesici ağaçlar ve yaprakları, İncedoğan'ın aynalarında kişinin kendisine ait izleri bulacağı bir içe dönüş sağlar. Üretimlerinde müzik ve edebiyattan beslenen İncedoğan, sinestezik bir algı oluşturan “Adagietto” isimli çalışmasında romantik müziğin önemli temsilcilerinden Gustav Mahler'in 5. Senfonisi'nin dinleyicide yarattığı hazzı, görsel bir imge ile ilişkilendirerek sunar.

Aynalar içinde, Doğu'nun geleneksel kültüründen de izler taşıyan iki parça soyut – geometrik kesilmiş ayna motifi- göze çarpar. Bütüncül bir kurgu içinde fragmental bir yapı ile gelenek, doğa ve insan arasındaki tartışmasız bağı soyut bir üslup ile analitik bir yaklaşım üstünden çarpıcı bir imaj olarak sunar.

Botaniğin somut varlığı ve zamanın tinsel belirsizliği içinde izlenen bir diğer eser ise “Beni hatırlar mısın?” isimli yerleştirmedir. Çok yönlü bir pratik ile kurgulanan bu yerleştirme biçim olarak cam kutular içindeki çiçek silüetlerinden oluşur. Kavramsal derinliği içinde kişinin var oluşu ve zamanın belirlenen dilimi içinde geçmiş ve gelecek arasındaki hafızaya, hatırlanması gereken belleğe işaret eder. Buzlu bir cam içinde belli belirsiz görünen siyah çiçek silüetleri, naif ve kırılmalı bir zaman içindeki yaşanmış ve yaşanacak olan her bir mementoya imge olarak dokunur. İzleyicinin merkezinde olduğu yapıt, belleğe dokunarak bireyselleşen bir form ve algı çağrışımına dönüşür.

Serginin en çarpıcı yapıtlarından birisi ise “Anemoia” isimli neon yerleştirmeden oluşur. Anemoia kelimesi Yunanca kökenli bir kelime olup, hiç yaşanmamış bir zamana duyulan özlem veya belli bir yerde başkalarına ait hissedilen nostaljik duygular anlamı taşır. İncedoğan ise serginin temelini oluşturan zaman ve hatıra olgusunu bu çarpıcı neonlar ile yarı görünmez/görünür bir varlık olarak sunar. Beyaz duvar üzerine beyaz neonlarla yazılan “anemoia” kelimesi on farklı tipografiden oluşan beyaz – ile şeffaf-lık arasında kalan bir görüntü yaratır. Sezgi ve zaman arasında kalan, geçmiş ve gelecek arasındaki belirsiz bir döneme referans veren kelime, her bir neonun farklı tipografi ile yazılmasıyla çoğulcu bir senteze dönüşür. Görünürlük ve yokluk, zamansızlık ve hissizlik gibi kavramlar karşısında kayıtsız bir varlık göstererek, olmayan ve yaşanmamış bir duygunun ve yerin varlığını kendi anlamı üzerinden izleyiciye sunar.

Hayal İncedoğan'ın “Zamanın Gölgesinde” sergisi, zaman ve algı, hayat ve anımsama konuları üzerine katmanlı bir bütünlük ve çarpıcı bir imgesellik sunar. Serginin geneli, biçimsel açıdan siyah, beyaz, altın ve gümüş renkli etkiler ile sarmalanır. Siyah ve beyaz arasındaki varlık – birlik algısı, bireysellik arzusu, zaman sanrısı içinde doğa- ışık ve gölge karşısında çift yönlü bir dualite olarak karşımıza çıkar. Metaforik bir gösterge sunan siyah ve beyazın insanlığın ilk var oluşundan bugüne çeşitli açılardan değerlendirilmesi ise hatıraların varlığı ve zaman ilişkisi içinde benzersiz yapıtlarla yorumlanır.

İzleyiciyi öznel zaman diliminden sosyal zaman dilimine sürükleyen bir yapı ile kurgulanan sergi, deneysel üretimlerle beraber, ucu açık bırakılmış sorular silsilesini beraberinde getirir. İzleyici sergide sanatçıyı ve eserleri tam da Çağdaş Sanat'ın yönlendirdiği biçimde kişisel ve sosyal değerleri, yaşamsal

güdüleri, antropolojik, sosyolojik ve salt psikolojik özdeş değerleri ile yorumlayabilir. Bu noktada zamanın göreceliliği ve kişiselleşen sergi deneyimi çok boyutlu bir kurgular arenasına dönüşür. İncedoğan'ın izleyicinin bireysel zaman algısı ve hatıralarına dokunduğu sergi, ancak ve ancak izleyicinin eserler ile yüzleşmesi, sorgulaması esnasında gerçek bir çarpışma ve karşılaşma haline dönüşür.

Zaman ve hatıra kavramının bütüncül sentezi içinde Hayal İncedoğan'ın "Zamanın Gölgesinde" sergisi felsefe, teoloji, dünya, evren, varlık, yokluk, algı ve sezgi gibi konuları çoğulcu ve çok boyutlu bir yaklaşımla ele alır. Sergi, yalın bir görsellik içinde olağanüstü bir imge yansımasıyla estetik bir şölen olarak çarpıcı biçimde sunulur!

*Yazar: Melike Bayık*

*Çevirmen: Feride Ceyda Erdemli*